

Arkivsaksnr: 2014/2892-0

Saksbehandler: Hege Sæther Moen

Dato: 10.06.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Trollheimen		02.07.2014

Høringsuttale til konsesjonsvurdering av nytt Tovatna Kraftverk - Trollheimen landskapsvernområde, Oppdal kommune.

Dokumenter i saken:

1. Høring av konsesjonspliktavurdering for bygging av Tovatna Kraftverk, oversendt fra NVE 05.05.2014.

Klagen vurderes i hht:

1. Forskrift for Trollheimen landskapsvernområde av 11.12.87.
2. Forvaltningsplan for Trollheimen av august 2005.
3. Naturmangfoldloven

Forvalters tilrådning

Saken bør fordi den berører Trollheimen landskapsvernområde konsesjons behandles.

I en konsesjonsbehandling bør den helhetlige belastningen og nytten for verneområdet og samfunnet vurderes. I et stort og viktig verneområde som Trollheimen kan en sak som denne ikke vurderes isolert, men sees i sammenheng med øvrige inngrep og aktivitet.

Trollheimen er berørt av kraftverkene Trollheim, Orkla / Grana, Driva og Neas (Innerdalen). Drift og vedlikehold tilknyttet disse utgjør en betydelig del av aktiviteten som krever motorferdsel i området. I tillegg er det flere steder synlige og skjemmende anleggsområder omkring inntak og overføringstuneller, tørrlagte elvestrekninger uten pålegg om minstevassføring og reguleringsmagasin (like utenfor vernegrensen) med store forskjeller på høyeste og laveste reguleringshøyde. Disse inngrepene reduserer samlet Trollheimens grad av urørthet og forstyrrer tidvis / stedvis både landskaps opplevelse og stillhet – viktige kvaliteter i et stort verneområde.

I sakens videre vurdering bør det stilles krav om avbøtende tiltak / kompenserende vilkår uavhengig av hvilke alternativ som velges, da en utbygging vil få konsekvenser for brukerne av området og for fugl / vilt både i tiden når en eventuell utbygging skjer og etterpå.

Saken er vurdert i lys av NML §§ 8-10, og den helhetlige belastningen og mulige kompenserende / avbøtende tiltak for Trollheimen samlet bør utredes videre i en konsesjonsbehandling.

Bakgrunn

NVE har mottatt søknad fra TrønderEnergi Kraft om konsesjonspliktavurdering for bygging av Tovatna kraftverk i Oppdal kommune. NVE ber i brev av 14.04.2014 om høringsuttale fra Oppdal kommune, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylkeskommune i forhold til allmenne interesser og sektorlovgivning. Verneområdestyret fikk ettersendt saken for uttale i epost av 05.05.2014, og fikk utsatt høringsfristen til 04.07.2014.

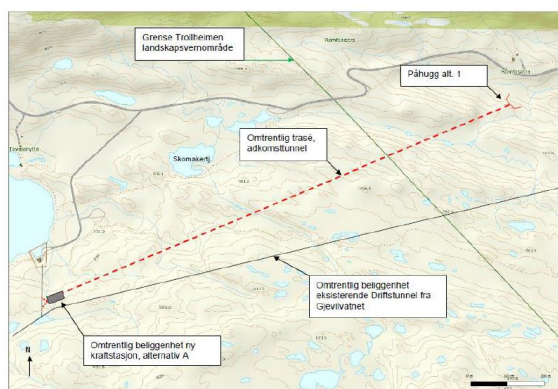
NVE skal på bakgrunn av søknaden og innkomne høringsuttalelser vurdere om tiltaket kan medføre skade eller ulempe av slik betyding for allmenne interesser at det oppstår konsesjonsplikt.

Søknadsrapport utarbeidet av Sweco gir en teknisk – økonomisk og miljømessig vurdering av planlagt bygging av Tovatna kraftverk. Kraftverket er planlagt bygget på kote ca 640 og skal utnytte det ca. 100 m høye fallet mellom Tovatna og trykklinjen på tilløpstunnelen til Driva kraftverk. Tiltakshaver har fremsatt i alt fire alternativer for utbygging, fordelt på to hovedalternativer:

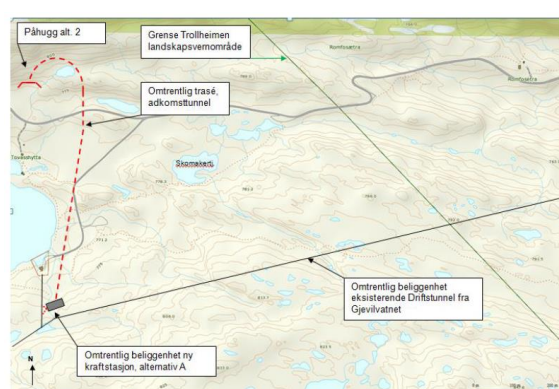
Alternativ A: utnyttelse av eksisterende sjakt og tunnel som driftsvannvei. Ny stasjon i fjell samt atkomsttunnel. To alternative påhugg for atkomsttunnelen er vurdert; A1 utenfor vernegrensa og A2 innenfor vernegrensa.

Alternativ B: eksisterende overføring som i dag. *Ny separat driftsvannvei (sjakt/tunnel)*. Ny stasjon i fjell samt atkomsttunnel. To alternative påhugg for atkomsttunnelen er vurdert; B1 utenfor vernegrensa og B2 innenfor vernegrensa.

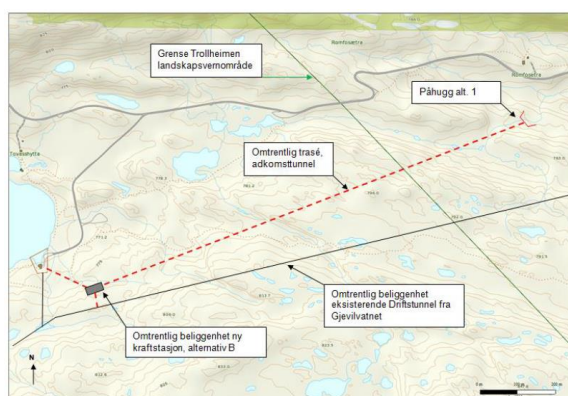
Kartene under er hentet fra Sweco's rapport og viser plassering av de ulike alternativene i forhold til vernegrense, vei m.m. Tre av alternativene vil medføre inngrep i Trollheimen landskapsvernområde.

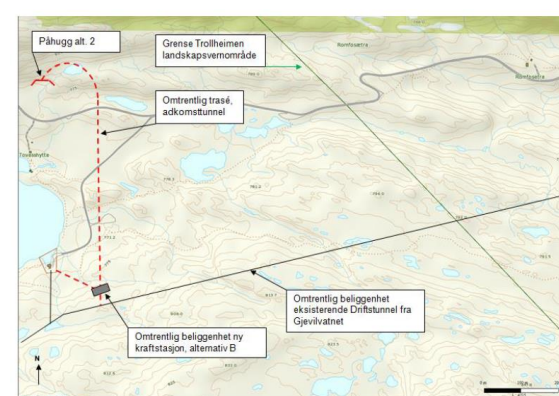
Figur 1 Oversikt alternativ A1 – ny kraftstasjon og atkomsttunnel og bruk av eksisterende inntak ved Tovatna. Tunnelpåhugg ved Romfosetra.

Figur 2 Oversikt alternativ A2 – ny kraftstasjon og atkomsttunnel og bruk av eksisterende inntak ved Tovatna. Tunnelpåhugg nord for Tovasshytta.

Figur 3 Oversikt alternativ B1 – ny kraftstasjon og atkomsttunnel og nytt inntak/sjakt ved Tovatna. Tunnelpåhugg ved Romfosetra.

Figur 4 Oversikt alternativ B2 – ny kraftstasjon og atkomsttunnel og nytt inntak/sjakt ved Tovatna. Tunnelpåhugg nord for Tovasshytta.

Tabellen under er hentet fra Sweco`s rapport og viser oppsummering av de ulike alternativene, der kun alt. A1 ikke medfører inngrep i Trollheimen landskapsvernområde:

Tabell 3. Sammenligning av alternativene

	Alternativ A1	Alternativ A2	Alternativ B1	Alternativ B2
Produksjon	Minst produksjon, 16,0 GWh		Størst produksjon, 17,8 GWh	
Prod. tap i byggetiden	Ca. 4 mill. NOK		Neglisjerbart	
Utbyggings-kostnad	Dyrest, 106 MNOK	Nest billigst, 93 MNOK	Nest dyrest, 102 MNOK	Billigst, 87 MNOK
Utbyggings-pris	Høyest, 7,1 NOK/kWh	Nest høyest, 5,8 NOK/kWh	Nest lavest, 5,7 NOK/kWh	Lavest, 4,9 NOK/kWh
Driftsforhold	Mest krevende, Restriksjoner i pådrag ved stort tilsig		Enklest, Ingen restriksjoner ved stort tilsig	
Forhold til vern	Ingen inngrep i verneområdet	Tunnelpåhugg innenfor verneområde	Nytt inntak innenfor vernegrensa	Nytt inntak og tunnelpåhugg innenfor vernegrensa

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Formålet med vern av Trollheimen landskapsvernområde er å ta vare på et særmerkt og vakkert fjellområde med skog og seterdaler, og et rikt plante- og dyreliv.

Trollheimen landskapsvernområde (LVO) har et generelt forbud mot inngrep som kan endre landskapets karakter, jf. Verneforskriften kap. IV pkt. 1.1.a), med eksempler som oppføring av nye bygninger, anlegg, faste innretninger, veier, drenering, planering og lagring av masse osv.

Verneforskriften for Trollheimen LVO mangler hjemmel for å kunne gi tillatelse til etablering/ bygging av nytt inntak, ny vei og påhugg for tunell innenfor vernegrensen.

Naturmangfoldloven (NML) § 48 åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak, dersom det ikke er i strid mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene vesentlig. I en avveining mellom øvrige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal legges særlig vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverk av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaver kan pålegges å bære kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Miljøverndepartementet har 08.02.2011 med hjemmel i Naturmangfoldloven(NML) § 62 gitt Verneområdestyret for Trollheimen forvaltningsmyndighet for Trollheimen LVO. Forvaltningsmyndigheten omfatter vedtak fattet i medhold av verneforskriftene og NML § 48.

NML §§ 8 – 12 skal ligge til grunn ved vurderingene.

Vurdering av saken

Verneforskriften for Trollheimen lvo har ikke hjemmel for å gi dispensasjon for omsøkte tiltak.

En eventuell dispensasjon i denne saken må vurderes etter NML § 48, der forvaltningsmyndigheten kan nytte § 48 for å gjøre unntak fra et vernevedtak med to ulike begrunnelser:

- Dersom tiltaket ikke strir mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig.
- Dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Bygging av Tovatna Kraftverk, med tiltak som nytt inntak og påhugg for adkomst tunell, vurderes å være et større inngrep enn det som kan gis dispensasjon til etter § 48 1. ledd. Det er litt usikkerhet knyttet til om tiltaket kan vurderes å ha slik samfunnsmessig betydning at § 48 2. ledd kan nyttes. I avveiingen av vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det legges vekt på om et tilsvarende område (kompensasjonsområde) kan skaffes et annet sted.

Bildene under er hentet fra Sweco's søknadsrapport og viser dagens inntak ved sørøst enden av Tovatna til venstre og inntaket ved alternativ B til høyre.

Figur 6 Eksisterende inntak (og for alt. A1 og A2)

Figur 7 Eksisterende inntak og inntak alt B1 og B2

I alternativ A vil det ikke bli noen endringer på inntaket, mens det i alternativ B bygges et nytt inntak ved siden av det eksisterende. Begge inntakene gis da etter planen en utforming for å dempe den visuelle virkningen av inngrepet. I tillegg pekes det i rapporten på at dersom alternativ B velges vil det bli lagt stor vekt på landskapstilpasning av hele inntaksområdet, ved fjerning av trehytten, oppfylling av terreng inntil fjellsjæringene og rundt inntaket, fjerning av gjerde, og omforming av vei /parkering til kjørestærkt terreng.

TrønderEnergi Kraft As har i rapport fra Sweco redegjort for tekniske, økonomiske og miljømessige forhold omkring bygging av Tovatna Kraftverk. Detaljplanen for arbeidet er derimot ikke klart, og fra vernemyndighetens side er det litt tvil om det er mulig å gjennomføre dette arbeidet uten inngrep eller potensielle inngrep i verneområdet, enten i forbindelse med utbyggingen eller senere ved drift / vedlikehold. Dersom en utbygging kan skje bare ved underjordiske utgravinger vil alternativ A1 kunne skje uten tillatelse fra verneforskriften for Trollheimen. Inngrepet vil derimot bli visende for de som går på tur i området, og anleggsarbeidet vil forstyrre fugl og vilt også i området innenfor vernegrensen.

I rapporten pekes det på mulige kompenserende tiltak for å bøte på de negative konsekvensene vasskraftutbyggingen har dersom det gis mulighet for å lage et ekstra inntak ved sør-østenden av Tovatna. Fra vernemyndighetens synspunkt synes det nødvendig at det utføres kompenserende tiltak for vernet og de allmenne interessene uansett hvilket alternativ som benyttes.

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget i saken er hentet fra Sweco's rapport og forvaltningsplan med oversikt over eksisterende inngrep og forvaltningsutfordringer. For å kunne ta en beslutning på vegne av verneområdet, verneverdiene og brukerne i medhold av NML § 48 2 ledd (vesentlige

samfunnsinteresser), synes det nødvendig å utrede saken nærmere, og konsesjonsbehandling synes å være riktig vei i en slik sak.

§ 9 Førre-var-prinsippet er ikke vurdert i saken, da det ikke skal tas noen beslutning om dispensasjon ennå.

§ 10 Økosystemtilnærming og samlet belastning

Trollheimen har ennå store urørte områder, men er samtidig berørt av flere vassdragsutbygginger, med inngrep og aktivitet knyttet til drift og vedlikehold. Felles for flere er at det var stilt få krav til minstevassføring i fjellelver eller pålagt andre landskapsmessige kompenserende tiltak da konsesjonene ble gitt. Ved endringer i konsesjonsvilkår og nye utbygginger er det viktig at dette rettes på. Behovet for energi og fokus på «grønn energi» fører til nye søknader om utbygging av elver og vassdrag, noe som sammen med eksisterende inngrep er en belastning for verneverdiene.

I denne saken vil de omsøkte anlegg komme i et område som allerede har betydelige inngrep. I andre deler av Trollheimen berøres verneverdiene av ønsket utbygging like utenfor vernegrensen, og der resultat er tap av urørt natur innenfor vernegrensen.

I andre deler av Trollheimen har store reguleringshøyder på vannmagasin innvirkning på landskapsmessige opplevelsesverdier. I enkelte fjellelver har gamle konsesjoner ikke krav om minstevassføring med følger som redusert opplevelsesverdi, gjengroing og endring både av landskapsbilde og arts mangfold.

Det er ønskelig at NVE legger den samlede belastningen Trollheimen utsettes for til grunn ved vurdering av denne og andre saker som berører Trollheimen.

§ 11 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Trønder Energi foreslår selv å utføre flere kompenserende tiltak på naturmangfoldet / landskapet dersom det gis åpning for alt B. Fra forvaltningsmyndighetens syn bør det også stilles slike kompenserende vilkår for alt A, da en utbygging vil få konsekvenser for brukerne av området, for fugl, vilt og rein både i tiden utbyggingen skjer og etterpå.

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

For verneverdiene vil kun alternativ A1 være akseptabel i denne saken, med mindre saken kobles med andre inngrepssaker i området og kompenserende tiltak iverksettes for å gi en god samfunnsmessig balanse mellom tillatte inngrep og avbøtende tiltak. Problemet vil da være at ulike aktører «eier» de ulike inngrepene og verdien av disse. Verneområdestyret håper NVE kan være aktøren for å hjelpe vernemyndigheten å se helheten og den samlede belastningen og nytten for verneområde og samfunn.

Oppsummert samlet vurdering:

Saken bør fordi den berører Trollheimen landskapsvernområde konsesjonsbehandles. I en konsesjonsbehandling bør den helhetlige belastningen og nytten for verneområdet og samfunnet vurderes. I et stort, og for grunneiere og allmennheten, viktig verneområde som Trollheimen kan en sak som denne ikke vurderes isolert, men sees i sammenheng med øvrige inngrep og aktivitet som kraftselskapene står for.

Det er liten tvil om at det ansees som bedre for samfunnet, både miljømessig og økonomisk, at eksisterende vasskraftanlegg utnyttes i størst mulig grad framfor å bygge ut nye elver og vassdrag. Holdt opp mot verneverdiene i Trollheimen er derimot de økonomiske vurderingene ved saken av mindre betydning enn de miljømessige. For å kunne gi dispensasjon for noen nye anlegg innenfor verneområdet bør det iverksettes kompensasjon / avbøtende tiltak på eksisterende inngrep både ved Tovatna og andre steder der verneverdiene er uheldig berørt av vasskraftutbygging.